

SELETUSKIRI
maaeluministri määruse „COVID-19 puhangust tingitud erakorraline toetus kalapüügitoodete töötlemisega tegelevale ettevõtjale“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Maaeluministri määrus „COVID-19 puhangust tingitud erakorraline toetus kalapüügitoodete töötlemisega tegelevale ettevõtjale“ (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse kalandusturu korraldamise seaduse § 5 lõike 3, § 40 lõike 1 ja § 44 lõike 1 alusel.

Määrusega kehtestatakse riigiabi või vähese tähtsusega abina antava COVID-19 puhangust tingitud erakorralise toetuse (edaspidi *toetus*) andmise ja kasutamise tingimused ning kord. Määrusega muudetakse ka maaeluministri 16. märtsi 2021. a määrust nr 30 „2021. aastal antava kalamajandusliku riigiabi, kalamajandusliku vähese tähtsusega abi ja muu kalamajandusliku abi liigid“, mida täiendatakse COVID-19 puhangust tingitud erakorralise toetusega kalapüügitoodete töötlemisega tegelevale ettevõtjale.

2019. aasta sügisel Aasias alguse saanud ja 2020. aastal kiiresti üle maailma levinud COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse puhang on tõsine rahvatervise kriis, mis mõjutab nii inimesi, ühiskonda kui ka majandust. Mõju majandusele on mitmekülgne. Kalamajanduse tarneahela toimimist on teatud sektorite (HoReCa – *hotels, restaurants, catering*) raskused tugevalt mõjutanud. Välisturgude kokkukuivamine on toonud kaasa kalapüügitoodete laovarud, tarbijate nõudlus on majanduslikust ebakindlusest tulenevalt vähenenud ning ollakse hinnatundlikud. Praeguses turuolukorras ei kata kalapüügitoodete turustamisest saadav tulu tihti tootmiseks tehtavaid kulutusi. Tulupuudujääk on vähendanud kalapüügitoodete töötlemisega tegelevate ettevõtjate sissetulekuid. Ebakindlus majanduses püsib, mistõttu ei parane turuolukord kiiresti. Välisturgudele mõeldud suure laovaru müümata jäämisel tuleb ettevõtjatel leida teisi võimalusi laovaru realiseerimiseks, sh tasuta üleandmiseks enne säilivustähtaja saabumist, et ennetada toidukadu ehk toidu raiskamist, mis võib juhtuda, kui säilivustähtaja saabumisel jääb toit tarbimata ja visatakse toidujäätmena ära. Toidukao risk tekib, sest ahvenafilee omahind on kõrgem kui Eestis müüdav imporditud valge kala filee hind. Määrusega toetatakse kalapüügitoodete töötlemise tegevusvaldkonda turutõrke tagajärjel müümata jäänud, kuid tasuta üle antud tarbitava kalapüügitoote koguse omahinna osalise hüvitamisena otsetoetusena.

Toetuse sihtrühm on kalapüügitoodete töötlemisega tegelevad ettevõtjad, kelle tegevusalaks on kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine (EMTAK-i jao C alajagu 10201), kellel on toiduseaduse alusel antud tegevusluba kala käitlemise valdkonnas, kes vastavad eelnõus sätestatud tingimustele ning kes annavad tasuta üle Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) päritolu toiduks kõlbliku, ent realiseerimata jäänud ahvenafilee laovaru (edaspidi *taotleja*). Eelnõu ettevalmistamise seisuga teadaolevalt on selliseid ettevõtjaid üheksa.

Eelnõu on seotud riigi 2021. aasta lisaeelarve¹ ja Vabariigi Valitsuse 16. aprilli 2021. a määrusega nr 38 „COVID-19 põhjustava viiruse levikuga seotud kriisi leevendamiseks ette nähtud toetusprogrammide üldtingimused“.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Maaeluministeeriumi kalamajandusosakonna turukorralduse ja kaubanduse büroo peaspetsialist Kairi Šljaiteris (625 6569, kairi.sljaiteris@agri.ee). Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud Maaeluministeeriumi õigusosakonna nõunik Marion Saarna-Kukk (tel 625 6229, marion.saarna-kukk@agri.ee) ja eelnõu keeleteimetaja on sama osakonna peaspetsialist Laura Ojava (tel 625 6523, laura.ojava@agri.ee).

¹ Riigikogu <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/56e0aa8a-e031-4719-bd6c-96272942309c/Riigi%202021.%20aasta%20lisaelarve%20seaduse%20eeln%C3%B5u>; Riigi Teataja <https://www.riigiteataja.ee/akt/117042021002>

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrusega võimaldatakse taotlejal jätkata tegutsemist tema senisel tegevusalal. Määrus on kooskõlas „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukavaga aastani 2030“, mille üks eesmärkidest on kestlik kalandus, sealhulgas jätkusuutlik ja konkurentsivõimeline kalandus- ja vesiviljelussektor, kvaliteetne toodang ning kõrge lisandväärtus ja suur ekspordipotentsiaal ning toidujäätmete tekke ennetamise ja toidu päästmise tegevustega².

Määruse eelnõu koosneb neljast peatükist ja 11 paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 kehtestatakse määruse reguleerimisala. Määruses kehtestatakse toetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse, milliseid EL-i riigiabi andmist reguleerivaid määruseid toetuse andmisel kohaldatakse.

Eelnõu § 2 lõike 1 kohaselt on antav toetus riigiabi Euroopa Komisjoni teatise „Riigiabi ajutine raamistik majanduse toetamiseks praeguse COVID-19 puhangu kontekstis“ (ELT C 91 I, 20.03.2020, lk 1–9) (edaspidi *riigiabi ajutine raamistik*)³ osa 3.1 tähenduses.

Riigiabi ajutine raamistik näeb EL-i liikmesriikidele ette ühtsed reeglid riigiabi andmiseks ettevõtjatele, et võimaldada neil praegusest olukorrast taastuda. Riigiabi ajutise raamistiku osa 3.1 sätestab, et praeguses olukorras võivad olla asjakohaseks, vajalikuks ja sihipäraseks lahenduseks ajutised piiratud abisummad kalandus- ja vesiviljelussektori ettevõtjale (edaspidi *kalapüügitoodete töötlemisega tegelev ettevõtja*), kellel on ootamatu likviidsusnappus või isegi täielik likviidsuspuudus.

Komisjon loeb kalapüügitoodete töötlemisega tegelevale ettevõtjale antava riigiabi Euroopa Liidu toimise lepingu (edaspidi *ELTL*) artikli 107 lõike 3 punkti b alusel siseturuga kokkusobivaks, kui on täidetud kõik järgmised tingimused:

- a) abi ei ületa 270 000 eurot kalapüügitoodete töötlemisega tegeleva ettevõtja kohta;
- b) kalapüügitoodete töötlemisega tegelevale ettevõtjale antava abi summat ei tohi kindlaks määrata turule viidud kaupade hinna või koguse alusel;
- c) abi antakse eelarveprognoosiga abikava raames;
- d) abi antakse kalapüügitoodete töötlemisega tegelevale ettevõtjale, kes ei olnud 31. detsembri 2019. aasta seisuga raskustes (üldise grupierandi määruse tähenduses⁴). Mikro- või väikeettevõtjate puhul on võimalik kasutada erandit;
- e) abi antakse hiljemalt 31. detsembril 2021.

Toetuse maksmiseks riigiabi ajutise raamistiku alusel peab riik saama meetmele Euroopa Komisjonilt heakskiidu. Selleks esitas Maaeluministerium 2. juulil 2021 konkurentsiseaduse § 34¹ alusel SANI2 süsteemi kaudu riigiabi teatise, mille palus esitada Euroopa Komisjonile. Teatis on koostatud riigisisese meetme „COVID-19 puhangust tingitud erakorraline toetus kalapüügitoodete töötlemisega tegelevale ettevõtjale“ kohta. Riigiabi teatis valideeriti ja registreeriti Euroopa Komisjoni poolt 3. juulil 2021 numbriga SA.63935. ELTL-i artikli 108

² <https://www.sm.ee/et/toidujaatmete-annetamine>

³ Riigiabi ajutise raamistiku konsolideeritud versioon on kättesaadav aadressil https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/TF_informal_consolidated_version_as_amended_28_january_2021_et.pdf.

⁴ Nagu on määratletud komisjoni 17. juuni 2014. aasta määruse (EL) nr 651/2014 (ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks) (ELT L 187, 26.6.2014, lk 1) artikli 2 punktis 18

lõike 3 kohaselt ei saa toetust anda enne komisjonilt heakskiitva otsuse saamist, seega peab enne riigiabi andmist olema Euroopa Komisjoni poolne luba taotlusele SA.63935. Euroopa Komisjonilt saadi 29. juulil 2021. a heakskiitev otsus⁵ riigiabi andmiseks.

Eelnõu § 2 lõike 2 näeb ette alternatiivse õigusliku aluse toetuse maksmiseks olukorras, kus riigiabi ajutine raamistik ei ole kohaldatav. Riigiabi ajutine raamistik sätestab kalapüügitoodete töötlemisega tegelevale ettevõtjale antava toetuse maksimaalseks määraks 270 000 eurot. Seejuures tuleb arvesse võtta erinevate abi andjate poolt riigiabi ajutise raamistiku alusel antud abi (nt Maaelu Edendamise SA antud abi). Kui kalapüügitoodete töötlemisega tegeval ettevõtjal on riigiabi ajutise raamistiku osas 3.1 ettenähtud piirmäär 270 000 eurot täitunud ja seetõttu talle selle raamistiku alusel abi andmist kohaldada ei saa, on talle siiski võimalik abi anda komisjoni määruse (EL) nr 717/2014⁶, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes kalandus- ja vesiviljelussektoris (ELT L 190, 28.06.2014, lk 45–54), alusel kuni 30 000 eurot. Täpsemalt on EL-i õigusaktide kohaldamist ja piirmääradega seonduvat selgitatud seletuskirjas eelnõu § 5 käsitleva osa juures.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse toetatav tegevus.

Eelnõu § 3 lõike 1 kohaselt antakse toetust COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse puhangust tekkinud majandusliku kahju osaliseks hüvitamiseks kalapüügitoodete töötlemise tegevusvaldkonnas. Kahjud on tekkinud ja tekivad jätkuvalt seoses raskustega kalapüügitoodete realiseerimisel. COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse leviku tõkestamiseks rakendatud meetmete tõttu on HoReCa sektori nõudlus märkimisväärselt vähenenud ja traditsiooniliselt sellele sektorile suunatud toodetele on olnud keeruline leida uusi turge. Kalapüügitoodete töötlemisega tegelevate ettevõtjate jätkusuutlikkus pikemas perspektiivis võib seetõttu väheneda. Tegemist on kalamajandusliku tegevusvaldkonnaga, mis kalamajandussektori enda edastatud teabe põhjal on identifitseeritud kui koroonaviiruse puhangust negatiivselt mõjutatud tegevusvaldkond. Määruse alusel makstav toetus kompenseerib osaliselt tekkinud tululanguse ja hoiab ära toidukao. Tegemist on ühekordse tagastamatu abiga.

Eelnõu § 3 lõikes 2 sätestatakse, et toetust antakse EL-i päritolu toiduks kõlbliku 2019. ja 2020. aastal püütud ahvena (*Perca fluviatilis*) tasuta üleantava laovaru kohta, mis antakse üle § 9 lõikes 1 sätestatud tingimustel (edaspidi *laovaru*). See tähendab, et kui laovaru on ladustatud terve kalana, antakse see üle fileena. EL-i päritolu tähendab, et ahven on püütud EL-i liikmesriigi vetest. Tasuta laovaru saajad võivad olla Eesti kaitse-, haridus-, kinnipidamis-, tervishoiu-, sotsiaalabi- või hoolekandesüsteemi asutus, nende toitlustust korraldav ettevõtja või selline sihtasutus või mittetulundusühing, kelle põhikirjas sätestatud eesmärk on Eestis kodanikuühiskonna edendamine tasuta toiduabi organiseerimise kaudu. Kalapüügitoodete töötlemise sektorit mõjutab oluliselt HoReCa sektori ostuvõime ja tarbijate sissetulek. COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse leviku tõkestamiseks rakendatud meetmed Eestis ja välisriikides on oluliselt mõjutanud inimeste tarbimisharjumusi ning piirangute tõttu on vähenenud restoranide ja toitlustusasutuste külastamine. Selle tulemusel on ahvenafilee eksport ja realiseerimine muutunud ettevõtjatele keeruliseks, tekkinud on suured laovarud peamistel sihtturgudel (nt Šveits) ja Eestis. Teadaolevalt 22 ettevõtjat on aastatel 2018–2020 valge lihaga kala (st näiteks ahven, koha, haug) ekspordinud, neist üheksa ettevõtjat töötlevad ja ekspordivad ahvenat. Näiteks Eesti päritolu ahvena laovaru on määruse väljatöötamise ajal 150 tonni külmutatud fileena väärtusega 1 350 000 eurot ning 400 tonni külmutatud terve kalana väärtusega 1 200 000 eurot. Terve külmutatud kala koguse töötlemisel on võimalik saada veel u 150 tonni fileed. Seega kokku on Eesti päritolu toiduks kõlblikku ahvenafileed külmladudes 300 tonni.

⁵ Riigiabi luba teatise SA.63935 kohta 29.07.2021 <http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/index.cfm>

⁶ Komisjoni määruse (EL) nr 717/2014 konsolideeritud versioon on kättesaadav aadressil <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A02014R0717-20201210>.

Filee on tarbijale mugavam kasutada kui terve külmutatud kala, seetõttu lähtutakse eeldusest, et tasuta tarbimiseks antakse üle ahvenafilee. Külmutatud Eesti päritolu ja Eestis töödeldud ahvenafilee omahind on ligikaudu 9 €/kg.

Toiduks kõlblik on toiduseaduse ja Euroopa Liidu toiduohutuse õiguse nõuetega kooskõlas olev toit. Toit toiduseaduse tähenduses on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklis 2 sätestatud aine või toode. Toiduseaduse 3. peatükk kehtestab muu hulgas toidu suhtes esitatavad nõuded, näiteks üldnõue, et turuleviidav toit peab olema ohutu inimese tervisele ning vastama toiduseaduses ja teistes õigusaktides sätestatud muudele nõuetele ning asjaolu, et külmutatud toitu käideldes tuleb järgida Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustes (EÜ) nr 852/2004 ja nr 853/2004 ja teistes õigusaktides sätestatud nõudeid ning ministri määrusega kehtestatud külmutatud toidu käitlemise erinõudeid.

Toiduseaduse 4. peatükk kehtestab toidu käitlemise üldnõuded. Käitleja vastutab käideldava toidu ning käitlemise nõuetekohasuse eest ja on kohustatud kasutama kõiki võimalusi selle tagamiseks. Käitleja järgib toidu pakendil või saatedokumendil märgitud säilitamismõnõudeid. Käitleja peab tagama toidu jälgitavuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 18 kohaselt.

Toiduseaduse 5. peatüki kohaselt on käitleja kohustatud kontrollima toidu ja selle käitlemise nõuetekohasust (edaspidi *enesekontroll*) ning rakendama abinõud selle tagamiseks. Rakendatavaid abinõusid kirjeldatakse enesekontrolliplaanis. Enesekontroll koos kirjalikult vormistatud enesekontrolliplaaniga moodustab enesekontrollisüsteemi. Käitleja peab määrama kindlaks toidu ohutuse seisukohalt olulised käitlemisetapid, sealhulgas kriitilised kontrollpunktid, kontrollima neid ning registreerima kontrolli tulemused Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 852/2004 artikli 5 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 853/2004 nõuete kohaselt. Vajaduse korral saab käitleja väljastada toidu nõuetekohasust tõendava vastavusdeklaratsiooni, mis on toidu valmistaja antud kirjalik dokument, milles kinnitatakse, et toit vastab õigusaktides sätestatud või muudele nõuetele, kui edasisel käitlemisel järgitakse väljaandja esitatud tingimusi. Vastavusdeklaratsioon antakse kindlaksmääratud ajaks partii kohta. Partiina käsitatakse ühesuguse nimetuse ja ühesuguste omadustega ning ühesugustel tingimustel toodetud, valmistatud või pakendatud toidukogust. Partii peab olema kindel tähistus. Partii kohta antud vastavusdeklaratsioonis peab olema viide konkreetsele partiile. Vastavusdeklaratsioonis peavad olema järgmised andmed: 1) väljaandja nimi, asukoha aadress ning vastavusdeklaratsiooni tähis; 2) toidu nimetus ja teised toidu määramiseks vajalikud andmed; 3) viide nõuetele, millele vastavust tõendatakse; 4) väljaandmise kuupäev ning vastavusdeklaratsiooni välja andnud isiku nimi, allkiri ja ametikoht.

Toiduseaduse 6. peatükk sätestab toidualase teabe esitamise, sh kohustuse märkida tootele tarvitamise tähtpäev või minimaalse säilimisaja tähtpäev. Lisaks arvestatakse kalandusturu korraldamise seaduse 2. peatüki tarbija teavitamise nõuetega.

Eelnõu §-s 4 on sätestatud nõuded taotlejale.

Eelnõu § 4 lõikes 1 sätestatakse, et toetust antakse kalapüügitoodete töötlemisega tegelevale ettevõtjale, kes vastab kõikidele sama lõike punktides 1–4 nimetatud kriteeriumitele. Kriteeriumite kehtestamisel on silmas peetud asjaolu, et COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse leviku tõkestamiseks rakendatud meetmetest tingitud majanduslik kahju sissetuleku languse näol puudutab ennekõike omatoodetud toodangut turustavaid ettevõtjaid ning seega peaks toetus olema suunatud neile.

Eelnõu § 4 lõike 1 punkti 1 kohaselt võib toetust taotleda äriregistris registreeritud ettevõtja, kelle majandustegevuse tegevusalaks on justiitsministri 28. detsembri 2005. a määruse nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise kord“ lisa 16 „Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator (EMTAK)“ järgi kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine (EMTAK-i jao C alajagu 10201).

Eelnõu § 4 lõike 1 punkti 2 kohaselt peab toetuse taotlejal olema kala käitlemise valdkonnas kehtiv tegevusluba, mis on antud toiduseaduse alusel enne 2019. aastat. Toiduseaduse § 8 lõikes 3 sätestatud volitusnormi alusel kehtestatud põllumajandusministri 25. juuni 2014. a määruse nr 63 „Nende käitlemisvaldkondade ja toidugruppide täpsustatud loetelu, mille puhul peab käitleja esitama majandustegevusteate või mille puhul peab käitlejal olema tegevusluba“ lisas 2 sätestatakse nende käitlemisvaldkondade ja toidugruppide täpsustatud loetelu, mille puhul peab käitlejal olema tegevusluba. Nimetatud käitlemisvaldkondade hulgas on loetletud kala käitlemine. Tegevusloa väljastab toiduseaduse ning majandustegevuse üldosa seaduse alusel Põllumajandus- ja Toiduamet (edaspidi *PTA*), kes teeb ettevõtja tegevuse üle järelevalvet. Tegevusluba annab õiguse tegevusega alustada ja sellega jätkata.

Enne 2019. aastat kala käitlemise valdkonnas kehtiva tegevusloa olemasolu tagab selle, et toetust saavad tulla taotlema just need taotlejad, kellel on tekkinud majanduslik kahju COVID-19 puhangu tõttu. See välistab ka olukorra, kus toetust saaksid tulla taotlema need ettevõtjad, kes saaksid näiteks kala käitlemise valdkonnas tegevusloa vahetult enne toetuse taotlemist. Kuna toetuse üks eesmärke on vältida toidukadu, mis võib tekkida EL-i päritolu toiduks kõlbliku 2019. ja 2020. aastal püütud ahvena realiseerimata jätmisel, siis on antud toetuse fookuses need ettevõtjad, kes sellel ajal valdkonnas juba tegutsesid ning on COVID-19 puhangu tõttu majanduslikku kahju kandnud.

Eelnõu § 4 lõike 1 punkti 3 kohaselt pidi taotlejal olema 31. detsembri 2020. aasta seisuga laovaru, mille säilivustähtaeg saabub hiljemalt 2022. aasta esimesel poolaastal ning mis on jäänud realiseerimata enne toetuse taotluse esitamise tähtaega. Turustamisel välisturgudele on sihtturu tingimus, et toode peab olema kõlblik kuni 1,5–2 aastat tarnimise hetkest, et seda jõutaks sihtturul realiseerida. 2021. aasta sügiseks ei vasta sihtturu tingimusele ligi 300 tonni välisturgudele mõeldud külmutatud ahvenafilee. Eestis tarbimiseks see sobib. Ettevõtjatele jääb sügiseni motivatsioon teha jõupingutusi müügivõimaluste leidmiseks, kuna sellisel juhul on võimalik saada kõrgemat hinda kui kala tasuta üleandmise korral. Juhul, kui COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse puhangu tõttu ei ole võimalik ettevõtjatel leida turgu külmladudes oleva ahvena või ahvena filee realiseerimiseks, võimaldatakse ettevõtjatel taotleda hüvitist toiduraiskamise vältimiseks.

Kalapüügiseadusest tulenevalt on keelatud müüa, osta või käidelda kala, mille päritolu ei ole tõendatav. Päritolu tõendamiseks on vaja esitada püügiandmed, mida võib ühtlasi pidada kala jälgitavuse ahela esimeseks lüliks, aidates seeläbi tagada kalapüügitoodete toiduohutuse ja toodete kvaliteedi. Kalapüügiseaduse § 13 lõike 8 kohaselt peab kala päritolu olema dokumentaalselt tõendatav käitlemise ja müügi kohas.

Juhul, kui laovaru on toetuse taotleja poolt soetatud mitme partiina erinevate ettevõtjate kaudu, siis ka sellisel juhul peab toetuse taotlejal olema esmakokkuostukviitungi koopia, mis antakse üle igale järgmisele kala ostjale, kes ostab kala kokku ärilisel eesmärgil. Esmakokkuostukviitungi koopial on märgitud näiteks üleantud kala kogus, üleandmise kuupäev ja üleantava kala esitusviis ehk milline on olnud selle kala töötlemise viis. Seega peab laovaru omaval ettevõtjal olema kõik andmed kala päritolu kohta. Kuna toetust antakse taotlejale sellise laovaru eest, mis oli püütud hiljemalt 31. detsembril 2020, siis sellise kala kindlakstegemisel saab lähtuda päritolu tõendavast dokumendist.

Eelnõu § 4 lõike 1 punkti 4 kohaselt peab taotleja olema tegelenud ahvena või ahvenafilee väljaveoga Eestist teise EL-i liikmesriiki või EL-i välisesse riiki (edaspidi koos *välisurg*). Kala käitlemise tegevusloaga ettevõtjaid on määruse väljatöötamise ajal 106. Neist 22 ettevõtjat on aastatel 2018–2020 valget kala (st ahven, koha, haug) eksportinud. Teadaolevalt tegeleb ahvena töötlemise ja eksportimisega üheksa ettevõtjat. Meetme eesmärk on hüvitada kahju ettevõtjatele, kes saavad sissetuleku kala käitlemisest ning tegelevad kalapüügi- ja vesiviljelustoodete töötlemisega, täpsemalt EL-i päritolu toiduks kõlbliku ahvenafilee turustamisega välisturgudel.

Eelnõu § 4 lõike 2 kohaselt ei tohi taotleja olla raskustes olev ettevõtja komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokku sobivaks (ELT L 187, 26.06.2014, lk 1–78), artikli 2 punkti 18 tähenduses seisuga 31. detsember 2019. Erand kohaldub mikro- ja väikeettevõtjale (alla 50 töötaja), kes võisid olla raskustes ka 31. detsembri 2019. aasta seisuga, kuid kelle suhtes ei ole algatatud likvideerimismenetlust. Nimetatud nõue tuleneb riigiabi ajutise raamistiku punkti 22 punktidest c ja ca. Toetust taotlev keskmise suurusega (alates 50 töötajat) ja suurettevõtja (alates 250 töötajat) ei võinud olla raskustes 31. detsembri 2019. aasta seisuga.

Raskustes olev ettevõtja on sätestatud komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 artikli 2 punktis 18. Nimetatud sätte kohaselt loetakse raskustes olevaks ettevõtjaks muu hulgas ettevõtjat, kes vastab vähemalt ühele järgmistest tunnustest:

- a) kui on tegemist piiratud vastutusega äriühinguga (v.a alla kolme aasta tegutsenud mikro-, väikese või keskmise suurusega ettevõtja (edaspidi koos *VKE*)), kes on akumulieeritud kahjumi tõttu kaotanud üle poole oma märgitud osa- või aktsiakapitalist. Nii on see juhul, kui akumulieeritud kahjumi mahaarvamine reservidest (ning kõikidest muudest elementidest, mida üldiselt peetakse äriühingu omavahendite osaks) annab negatiivse tulemuse, mis ületab poolt märgitud osa- või aktsiakapitalist. Piiratud vastutusega äriühinguks loetakse osaühing, millel on osadeks jaotatud osakapital (äriseadustiku § 135), ja aktsiaselts, millel on aktsiateks jaotatud aktsiakapital (äriseadustiku § 221);
- b) äriühing (v.a alla kolme aasta tegutsenud *VKE*), kus vähemalt mõnel liikmel on piiramatu vastutus äriühingu võlgade eest ja kes on kaotanud kogunenud kahjumi tõttu üle poole oma arvetel olevast kapitalist;
- c) kui asjaomase ettevõtja suhtes on võlausaldajate soovil algatatud kõiki võlakohustusi hõlmav maksejõuetusmenetlus või ettevõtja vastab riigisisese õiguse kohaselt kõiki võlakohustusi hõlmava maksejõuetusmenetluse kohaldamise kriteeriumidele;
- d) ettevõtja, kes ei ole *VKE*, kui viimase kahe aasta jooksul on tema arvestuslik finantsvõimendus olnud suurem kui 7,5 ja ettevõtte EBITDA (*earnings before interest, taxes, depreciation, and amortization*) suhe intressimaksete katevarasse on olnud alla 1,0.

Viimases punktis on peetud silmas neid nõudeid, mis rakenduvad ainult suurettevõtjale. Finantsvõimendus näitab, kui suures ulatuses kasutab ettevõtte tegevuse rahastamiseks näiteks laenukapitali ning EBITDA puhul näidatakse ettevõtte kasumit enne intresse, makse ja kulumit. *VKE* määratlemisel arvestatakse töötajate arvu ja rahalisi ülemmäärasid, mis määravad kindlaks ettevõtte suuruse. *VKE* määratlemisel loetakse töötajate arvu kõige olulisemaks näitajaks ning see ei tohi ettevõtte määratlust arvestades (autonoomne; partner või seotud) ületada 250 töötajat. Aastakäive ei tohi ületada 50 miljonit eurot või aastabilansi kogumaht ei tohi olla suurem kui 43 miljonit eurot. Lisaks peab vaatama ettevõtte vahelisi seoseid, omandisuhteid ja partnereid. Ettevõtja raskustes olemise teeb Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*) kindlaks menetlusprotseduuri tavapraktika korras. Eelnõu koostamisel lähtuti teadmistest, et võimalikud taotlejad on *VKE*d, mitte suurettevõtjad.

Eelnõu § 4 lõikes 3 sätestatakse, et taotleja taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe majandusaasta aruanded peavad olema taotluse esitamise ajaks registrile esitatud, kui majandusaasta aruande registrile esitamine on õigusaktide kohaselt nõutav. Kui taotleja taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta aruande registrile esitamise tähtaeg ei ole taotluse esitamise ajaks saabunud, võetakse aluseks sellele majandusaastale vahetult eelnenud majandusaasta aruanne. See säte on vajalik ettevõtte suuruse kindlaksmääramiseks, mida tehakse vastavalt komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 I lisale ja komisjoni soovitusel 2003/361/EÜ, mis avaldati Euroopa Liidu Teatajas 20. mail 2003. aastal (ELT L 124, lk 36). Ettevõtte suuruse kindlaksmääramist on selgitatud EL-i *VKE*de määratlust käsitlevas teatmikus⁷.

⁷ http://publications.europa.eu/resource/cellar/79c0ce87-f4dc-11e6-8a35-01aa75ed71a1.0017.01/DOC_1

Eelnõu § 4 lõikes 4 sätestatakse, et taotlejal ei ole riikliku maksu võlga või riikliku maksu võla tasumine on ajatatud ning maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tasumise tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas. Kohustuse sätestab Vabariigi Valitsuse 16. aprilli 2021.a määruse nr 38 „COVID-19 põhjustava viiruse levikuga seotud kriisi leevendamiseks ette nähtud toetusprogrammide üldtingimused“ § 9 lg 2.

Eelnõu §-s 5 on sätestatud toetuse ühikumäär ja toetuse suuruse arvutamine. Toetuse suurus ei tohi olla suurem ühestki alljärgnevast:

Eelnõu § 5 lõigete 1 ja 2 kohaselt otsustab PRIA toetuse ühikumäära, mis on terve kala puhul maksimaalselt kilogrammi kohta 2,1 eurot ja ahvena filee puhul 6,3 eurot kilogrammi kohta. Toetuse ühikumäär on võrdne jagatisega, mis saadakse toetuse kogueelarve summa jagamisel määruse nõuetele vastava laovaru kogusega, ehk taotluse rahuldamise korral rahuldatakse toetuse andmiseks ettenähtud vahendite piires kõik nõuetele vastavad taotlused, vähendades vajaduse korral toetuse summat võrdeliselt iga taotleja kohta. Eelnõu ettevalmistamisel kasutatud andmete ja arvutuste kohaselt võib toetuse prognoositav ühikumäär olla 70% ahvenafilee omahinnast (9 €/kg) ehk 6,3 €/kg, mis võimaldab näiteks hüvitada 280 000 kg nii, et hüvitamiseks kulub 1 764 000 eurot.

Kalapüügitoodete töötlemisega tegelevatele ettevõtjatele jääb sügiseni motivatsioon teha ise aktiivselt jõupingutusi müügivõimaluste leidmiseks, kuna sellisel juhul on võimalik saada kõrgemat hinda kui kala tasuta üleandmise korral, mis on maksimaalselt 6,3 eurot kilogrammi kohta ehk hinnanguliselt 70% ahvena filee omahinnast.

Kui toetuse taotluse rahuldamise korral rahuldatakse toetuse andmiseks ettenähtud vahendite piires kõik nõuetele vastavad taotlused, vähendades vajaduse korral toetuse summat võrdeliselt iga taotleja kohta, ehk taotlusi on esitatud suuremas summas, kui seda võimaldavad eelarvelised vahendid, võib toetuse prognoositav ühikumäär kujuneda näiteks järgmiselt:

- toetuse ühikumäär 50% ahvenafilee omahinnast ehk 4,5 €/kg, mis võimaldab hüvitada 300 000 kg nii, et hüvitamiseks kulub 1 350 000 eurot;
- toetuse ühikumäär 60% ahvenafilee omahinnast ehk 5,4 €/kg, mis võimaldab hüvitada 300 000 kg nii, et hüvitamiseks kulub 1 620 000 eurot ;
- toetuse ühikumäär 65% ahvenafilee omahinnast ehk 5,85 €/kg, mis võimaldab hüvitada 300 000 kg nii, et hüvitamiseks kulub 1 755 000 eurot.

Taotlejal võib taotluse esitamise hetkel olla korraga ettevõttes nii filee kui terve kala. Näiteks on taotlejal 90 kg tervena külmutatud ahvenat, millest lähtuvalt arvutatakse talle toetuse maksimaalseks summaks $90 \times 2,1 = 189\text{€}$. Kuna üle antakse filee ning on teada, et tervest kalast saab kolmandiku jagu fileed, siis arvutatakse filee kogus $90/3 = 30$ kg. Maksetaotluse esitamisel märgib taotleja, et andis üle 30 kg fileed ning tal on võimalik saada toetust $30 \times 6,3 = 189\text{€}$.

Eelnõu § 5 lõike 3 kohaselt on toetuse maksimaalne suurus ühe taotleja kohta riigiabina antava toetuse puhul riigiabi ajutise raamistiku punkti 23 alapunkti a kohaselt 270 000 eurot. Piirmäär puhul tuleb arvesse võtta erinevate abi andjate riigiabi ajutise raamistiku osa 3.1 alusel antud abi (nt Maaelu Edendamise Sihtasutuse poolt). Üle 270 000-eurost toetust on võimalik maksta üksnes juhul, kui on kohaldatav eelnõu § 5 lõige 4.

Eelnõu § 5 lõikes 4 on sätestatud ühe ettevõtja käsitus, mis tuleneb EL-i õiguses rakendatavast põhimõttest, mille kohaselt võidakse mitut eraldiseisvat ettevõtjat teatud tingimuste esinemise korral lugeda riigiabieskirjade kohaldamise eesmärgil üht majandusüksust moodustavaks. Sel juhul peetakse seda majandusüksust üheks ettevõtjaks. Euroopa Kohus arvestab enamuseosaluse

olemasolu ning muid asjaomaseid funktsionaalseid, majanduslikke ja orgaanilisi sidemeid.⁸ Eelnõu kohaselt loetakse riigiabi andmisel üheks ettevõtjaks konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses valitseva mõju kaudu üksteisega seotud ettevõtjad. Konkurentsiseaduse kohaselt on valitsev mõju võimalus ühe või mitme ettevõtja poolt ühiselt või ühe või mitme füüsilise isiku poolt ühiselt teise ettevõtja aktsiate või osade omamise kaudu, tehingu või põhikirja alusel või muul viisil otseselt või kaudselt mõjutada teist ettevõtjat, mis võib seisneda õiguses: 1) oluliselt mõjutada teise ettevõtja juhtorganite koosseisu, hääletamist või otsuseid või 2) kasutada või käsutada teise ettevõtja kogu vara või olulist osa sellest.

Eelnõu § 5 lõike 5 kohaselt on teatud tingimustel võimalik selle määruse alusel toetust anda vähese tähtsusega abina kuni 30 000 euro ulatuses. Juhul, kui rakendatakse komisjoni vähese tähtsusega abi määrust (EL) nr 717/2014, ei tohi jooksva majandusaasta ja sellele eelnenud kahe majandusaasta jooksul antud kalamajanduslik vähese tähtsusega abi ületada ühe ettevõtja kohta 30 000 eurot. Toetust antakse vähese tähtsusega abina juhul, kui riigiabi ajutise raamistiku punkti 23 alusel on riigiabi piirmäär ületatud või toetust riigiabina anda ei saa. Vähese tähtsusega abi vaba jääki ning saadud riigiabi andmeid saab kontrollida riigiabi ja vähese tähtsusega abi registrist⁹.

Eelnõu § 5 lõike 6 kohaselt loetakse vähese tähtsusega abi andmise korral üheks ettevõtjaks isikud komisjoni määruse (EL) nr 717/2014 artikli 2 lõike 2 tähenduses. Viidatud sätte kohaselt on üheks ettevõtjaks kõik ettevõtted, mille vahel on vähemalt üks järgmistest suhetest:

- a) ettevõtte omab teises ettevõttes aktsionäride või osanike hääaltenamust;
- b) ettevõttel on õigus ametisse määrata või ametist vabastada enamikku teise ettevõtte haldus-, juht- või järelevalveorgani liikmetest;
- c) ettevõttel on õigus rakendada teise ettevõtte suhtes valitsevat mõju vastavalt teise ettevõttega sõlmitud lepingule või selle asutamislepingule või põhikirjale;
- d) ettevõtte, kes on teise ettevõtte aktsionär või osanik, kontrollib vastavalt kokkuleppele kõnealuse ettevõtte teiste aktsionäride või osanikega üksi enamikku selle ettevõtte aktsionäride või osanike hääleõigustest.

Ühe ettevõtjana käsitatakse ka ettevõtteid, millel on eelnimetatud punktides a–d osutatud suhe ühe või mitme teise ettevõtte kaudu.

Eelnõu § 5 lõike 7 kohaselt arvestatakse sama paragrahvi lõigete 3 ja 5 rakendamisel asjakohaseid EL-i riigiabi käsitlevates õigusaktides sätestatud kumuleerimisreegleid. Viidatud reeglid on sätestatud riigiabi ajutise raamistiku punktis 20 ning komisjoni määruse (EL) nr 717/2014 artiklis 5. Vähese tähtsusega abi ei või kumuleerida samade abikõlblike kulude osas riigiabiga.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse toetuse taotlemine.

Eelnõu § 6 lõike 1 kohaselt esitab taotleja PRIA-le elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonnas ühes taotlusvoorus ühe taotluse, milles märgitakse summa, mille väljamaksmist taotletakse. Taotlus esitatakse selleks ettenähtud tähtajal arvestusega, et meetme rahastamiseks ettenähtud vahendite kasutamiseks võib võtta kohustusi, sealhulgas sõlmida lepinguid ja teha otsuseid, kuni 31. detsembrini 2021. Kohustuse võtmiseks loetakse toetuse taotluse rahuldamise otsuse tegemist. Otsuseid maksetaotluse kohta ja väljamakseid on lubatud teha ka pärast nimetatud kuupäeva. PRIA teatab taotluse esitamise tähtaja ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded arvestusega, et teate avaldamise ja taotluse esitamise tähtaja alguse vahele jääks vähemalt 14 kalendripäeva. Eeldatavasti avatakse taotlusvoor 2021. aasta septembris.

⁸ Komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta ELTL-i artikli 107 lõike 1 tähenduses (2016/C 262/01, punkt 11 ning seal viidatud Euroopa Kohtu praktika, kättesaadav aadressil [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0719\(05\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0719(05)&from=EN).

⁹ www.fin.ee/riigiabi

Eelnõu § 6 lõike 2 kohaselt esitab taotleja PRIA-le elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu koos taotlusega järgmised andmed ja dokumendid (edaspidi koos *taotlus*):

- 1) haldusmenetluse seaduse § 14 lõike 3 punktides 1–3 nimetatud andmed;
- 2) taotleja registrikood;
- 3) taotleja kontaktandmed.
- 4) teave laovarude kohta nii, et selgub selle kala EL-i päritolu, liik ja kogus, mida soovitakse tasuta üle anda Eesti kaitse-, haridus-, kinnipidamis-, tervishoiu-, sotsiaalabi- või hoolekandesüsteemi asutusele, nende asutuste tootlust korraldavale ettevõtjale või sellisele sihtasutusele või mittetulundusühingule, kelle põhikirjas sätestatud eesmärk on Eestis kodanikuühiskonna edendamise tasuta toiduabi organiseerimise kaudu ning eeldatav üleandmise aeg. Samuti teave selle kohta, kas ahven on ladustatud fileena või terve kalana;
- 5) teave selle kohta, kas taotleja on autonoomne ettevõtja, partnerettevõtja või seotud ettevõtja;
- 6) teave taotleja kontserni liikmete ja taotleja üle lepingu või muul alusel valitsevat mõju omava ettevõtja kohta;
- 7) teave taotleja olemasolevate töötajate arvu kohta (et määrata kindlaks, kas ettevõtja on VKE);
- 8) taotleja nõusolek saada toetust vähese tähtsusega abina § 2 lõikes 2 sätestatud juhul,

Haldusmenetluse seaduse § 14 lõike 3 punktides 1–3 nimetatud andmed on

- 1) esitaja nimi;
- 2) taotluse selgelt sõnastatud sisu;
- 3) taotluse esitamise kuupäev ja taotleja allkiri.

Esitatava taotluse sisu üheselt mõistetavuse tagamiseks töötab PRIA välja taotluse vormi PRIA e-teenuse keskkonna kaudu taotluse esitamiseks.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse toetuse taotluse kontrollimine.

Eelnõu § 7 lõike 1 kohaselt vaatab PRIA taotluse läbi, selgitades välja selles esitatud andmete piisavuse ja korrektsuse. PRIA kontrollib taotleja vastavust toetuse saamiseks esitatud nõuetele taotluse, muude dokumentide ja nendes toodud andmeid tõendavate dokumentide ja andmekogude alusel ning kohapealse kontrolli käigus.

PRIA teeb kõikide taotlejate puhul kindlaks ettevõtja suurusklassi (mikro-, väike-, keskmise suurusega ja suurettevõtja) ning kontrollib, et taotleja suhtes ei ole algatud likvideerimismenetlust ning et keskmise suurusega ja suurettevõtja ei olnud raskustes olev ettevõtja 31. detsembri 2019. aasta seisuga (§ 4 lõige 2). Eelkõige saab seda kontrollida äriregistrile esitatud majandusaasta aruande alusel.

Edasi selgitab PRIA konkurentsiseaduse alusel peetava riigiabi ja vähese tähtsusega abi registrisse kantud andmete alusel välja, kas nõuetele vastava taotleja toetussumma jääb riigiabi kumuleerimisreeglid järgides riigiabi ajutises raamistikus ettenähtud 270 000-eurose limiidi piiresse või mitte. Kui nõuetele vastava taotleja 270 000-eurone limiit on juba enne toetussumma lisandumist täis või kui toetussumma lisandumisega limiiti ületatakse, siis selgitab PRIA välja, kas taotlejale on võimalik vastavalt kas kogu toetussumma või riigiabi ajutises raamistikus ettenähtud limiiti ületav toetussumma osa anda komisjoni määruse (EL) nr 717/2014 kohaselt vähese tähtsusega abina. Nimetatud määruse artikli 2 lõikes 2 sätestatud ühe ettevõtja nõudele vastamist saab kontrollida eelkõige äriregistri andmete alusel.

Kuna kalapüügiseaduse § 10 lõike 8 punkti 3 kohaselt on keelatud müüa, osta või käidelda kala, mille päritolu ei ole tõendatav, siis on päritolu tõendamiseks vaja taotlejal esitada püügiandmed. Kalapüügiseaduse § 13 lõike 8 kohaselt peab kala päritolu tõendav dokument olema käitlemise ja müügi kohas. Seega peavad taotlejal need andmed olemas olema, mis annab ettevõtjale omakorda võimaluse kala päritolu tõendamiseks.

Juhul, kui taotleja on laovaru soetanud mitme partiina erinevate ettevõtjate kaudu, siis saab ta kala päritolu tõendada esmakokkuostukviitungi koopiaga, mis antakse üle igale järgmisele kala ostjale, kes ostab kala kokku ärilisel eesmärgil. Esmakokkuostukviitungi koopial on märgitud näiteks üleantud kala kogus, üleandmise kuupäev ja kuidas on kala töödeldud ehk üleantava kala esitusviis. Seega peavad laovaru omaval ettevõtjal olema olemas kõik vajalikud andmed kala päritolu kohta. Kuna toetust antakse taotlejale sellise laovaru eest, mis oli püütud hiljemalt 31. detsembril 2020, siis sellise kala kindlakstegemisel saab lähtuda päritolu tõendavatest dokumentidest.

Toiduseaduse kohaselt on kõigil toidukäitlejatel enesekontrollikohustus. Seda saab täita näiteks enesekontrolliplaani abil, kus kirjeldatakse tegevusi ja abinõusid ohutu toote tootmiseks. Enesekontrolliplaan koostatakse ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide süsteemi HACCP (inglise keeles *Hazard Analysis and Critical Control Points*) põhimõtete alusel. Kirjalikult vormistatud enesekontrolliplaan koos eeltingimuste programmiga ja igapäevaste toimingutega moodustab enesekontrollisüsteemi. Ka enesekontrollisüsteemi abil on võimalik tagada kalapüügitoodete jälgitavus, sest sellega on määratud, kelle käest ostetakse tooraine, kuidas toimub kala käitlemine, kellele müüakse tooteid ning milliseid tõendusdokumente kogutakse ja säilitatakse.

Kui taotleja on taotluses märgitud terve kala koguse kontrollimise hetkeks osaliselt või täielikult fileerinud, loetakse see toetuse tingimustega kooskõlas olevaks, kui partiide jälgitavus toiduseaduse mõistes on tagatud. Terve kalana ladustatud laovaru kogusest filee koguse arvutamiseks jagatakse terve kalana ladustatud laovaru kogus kolmega.

Eelnõu § 7 lõike 2 kohaselt teeb taotleja viivitamata PRIA-le teatavaks kõik taotluse rahuldamise otsuse tegemiseks vajalikud asjaolud, näiteks vastab lisaküsimustele ja on koostööaldis.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

Eelnõu § 8 lõigete 1 ja 2 kohaselt teeb PRIA taotluse rahuldamise otsuse või taotluse rahuldamata jätmise otsuse ning teatab selle taotlejale 40 tööpäeva jooksul arvates taotluse esitamise tähtpäevast, kuid mitte enne, kui Euroopa Komisjon on teinud kalamajandusliku riigiabi teatise kohta lubava otsuse. Toetuse andmiseks ettenähtud vahendite piires rahuldatakse kõik nõuetele vastavad taotlused, vähendades vajaduse korral toetuse summat võrdeliselt iga taotleja kohta. Meetme rahastamiseks ettenähtud vahendite kasutamiseks võib võtta kohustusi, sealhulgas sõlmida lepinguid ja teha otsuseid, kuni 31. detsembrini 2021. Kohustuse võtmiseks loetakse toetuse taotluse rahuldamise otsuse tegemist. Otsuseid maksetaotluse kohta ja väljamakseid on lubatud teha ka pärast nimetatud kuupäeva.

Kui kala ei vaheta külmladu, siis toote omaniku vahetus võib sellegipoolest toimuda. Tasuta üle antav laovaru kogus võib taotleja ja saaja kokkuleppel jääda taotleja külmlattu hoiule kokkulepitud jaotusgraafiku alusel pikema perioodi jooksul, nt pärast maksetaotluse esitamise perioodi lõppu, kui kala saajal endal puuduvad vajalikud hoiutingimused. Kokkulepe ja jaotusgraafik peavad maksetaotluses olema tõendatud.

Eelnõu § 8 lõikes 3 sätestatakse, et riigiabi antakse alates Euroopa Komisjoni vastava riigiabi lubava otsuse vastuvõtmisest, kuid mitte kauem kui riigiabi ajutises raamistikus sätestatud tähtpäevani. Määruse väljatöötamise ajal on riigiabi ajutise raamistiku alusel võimalik abi anda kuni 31. detsembrini 2021. Riigiabi andmiseks saadi Euroopa Komisjonilt 29. juulil 2021. aastal heakskiitv otsus.

Eelnõu §-s 9 sätestatakse toetuse maksmise tingimused ja toetuse maksmine.

Eelnõu § 9 lõigete 1 ja 2 kohaselt on toetuse maksmise tingimusteks laovaru tasuta üleandmine pärast taotluse esitamist ning asjaolu, et toetuse saaja on tegevuse elluviimisel järginud kõiki määruses sätestatud nõudeid. Laovaru võib toiduraiskamise vältimiseks tasuta üle anda mistahes ajahetkel, kui toetust taotleda ei soovita.

Toetust makstakse taotlejale, kes pärast taotluse esitamist annab taotluses märgitud koguses või sellest vähem laovaru tasuta üle Eesti kaitse-, haridus-, kinnipidamis-, tervishoiu-, sotsiaalabi- või hoolekandesüsteemi asutusele, nende asutuste toitlustust korraldavale ettevõttele või sellisele sihtasutusele või mittetulundusühingule, kelle põhikirjas sätestatud eesmärk on Eestis kodanikuühiskonna edendamine tasuta toiduabi organiseerimise kaudu.

SA Eesti-Hollandi Heategevusfondil (Toidupank) on kõige suurem võimekus toimetada tasuta üleantud ahvenafilee abivajajateni. Hinnanguliselt suudaksid nad abivajajatele jagada 60 tonni kuus. Sotsiaalministeeriumi andmetel vajab toiduabi Eestis iga nädal ligi 10 000 – 15 000 inimest. Toidupangal on 15 keskust üle Eesti, lisaks tehakse koostööd teiste heategevusorganisatsioonide ja abistajatega (nt Päästearmee viis keskust, Eesti Lasterikaste Perede Liidu 21 keskust, 22 varjupaika, kirikute juures tegutsevad abistajad, kohalike omavalitsuste toiduabi jagajad). Kõikides jaotuspunktides ei ole piisavalt suuri külmutusseadmeid ning probleemiks võib olla suures pakendis kala ümberpakendamine. Tõenäoliselt on lihtsam kasutada fileed toitlustusasutustes. Tasuta ahvenafileest on huvitatud ka näiteks Kaitseväge (võimekus tarbida u 230 kg nädalas, 920 kg kuus), Vanglateenistus (võimekus tarbida u 250 kg kuus) ja TÜ kliinikum (võimekus tarbida u 200 kg kuus). Taotlejal tuleks jaotuskava ja logistika enne üleandmist saajatega kokku leppida, et üleantavad kogused oleksid hajutatud ning arvestatud oleks saajate tarbimis-, logistika- ja laovõimekusega. Arvestuslikult oleks sellisel viisil võimalik 300 tonni ahvenafileed tarbida u 5 kuu jooksul. Ettevõtjatel võib õnnestuda külmladudes olevat ahvenat ja ahvenafileed turutingimustel realiseerida ning toidu raiskamise vältimiseks annavad ettevõtjad siis tasuta üle väiksema koguse fileed kui eeldatav 300 tonni.

Kui üleantud laovaru kogus on väiksem taotluse rahuldamise otsuses märgitud laovaru kogusest, makstakse toetust tegelikult üleantud laovaru koguse järgi. Kui laovaru oli toetuse taotluse hetkel ladustatud terve kalana, antakse laovaru üle fileena. Terve kalana ladustatud laovaru kogusest filee koguse arvutamiseks jagatakse terve kalana ladustatud laovaru kogus kolmega.

Eelnõu § 9 lõigete 3 ja 4 kohaselt esitab toetuse saaja pärast laovaru tasuta üleandmist PRIA-le elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu maksetaotluse koos järgmiste andmete ja dokumentidega:

- 1) teave laovaru saaja kohta;
- 2) tasuta üleantud kala liik (ahvena, *Perca fluviatilis*) ja kala kogus, mis on realselt üle antud Eesti kaitse-, haridus-, kinnipidamis-, tervishoiu-, sotsiaalabi- või hoolekandesüsteemi asutusele, nende asutuste toitlustust korraldavale ettevõttele või sellisele sihtasutusele või mittetulundusühingule, kelle põhikirjas sätestatud eesmärk on Eestis kodanikuühiskonna edendamine tasuta toiduabi organiseerimise kaudu.
- 3) laovaru üleandmist ja vastuvõtmist tõendav dokument, millelt on näha poolte allkirjad, laovaru partiide jaotusgraafik ja tehingu toimumise kuupäev.

Maksetaotlus esitatakse hiljemalt 30. detsembriks 2021. a. Meetme rahastamiseks ettenähtud vahendite kasutamiseks võib võtta kohustusi, sealhulgas sõlmida lepinguid ja teha otsuseid, kuni 31. detsembrini 2021. a. Kohustuse võtmiseks loetakse toetuse taotluse rahuldamise otsuse tegemist. Otsuseid maksetaotluse kohta ja väljamakseid on lubatud teha ka pärast nimetatud kuupäeva.

Tasuta üleantav laovaru kogus võib toetuse taotleja ja laovaru saaja kokkuleppel jääda taotleja külmlattu hoiule kokkulepitud jaotusgraafiku alusel pikema perioodi jooksul, nt ka pärast maksetaotluse esitamise perioodi lõppu, sest laovaru saajal endal võivad puududa vajalikud

hoiutingimused suurema koguse filee hoiustamiseks. Toiduseaduse mõistes partiide jaotusgraafik võib olla lisatud maksetaotluses sisalduvale laovaru üleandmist ja vastuvõtmist tõendavale dokumendile või olla selle osa.

Eelnõu § 9 lõike 5 kohaselt teeb PRIA toetuse maksmise või maksmisest keeldumise otsuse, teatab otsuse toetuse saajale ning kannab toetusraha toetuse saaja arvelduskontole 20 tööpäeva jooksul arvates nõuetekohase maksetaotluse laekumisest. Toetuse saajad avalikustatakse PRIA veebilehel Vabariigi Valitsuse 16. aprilli 2021. a määruse nr 38 „COVID-19 põhjustava viiruse levikuga seotud kriisi leevendamiseks ette nähtud toetusprogrammide üldtingimused“ § 10 kohaselt. Kui tekib vajadus antud riigiabi või vähese tähtsusega abi tagasi nõuda, siis kohalduvad kalandusturu korraldamise seaduse 12. peatüki sätted riigiabi kohta.

Eelnõu § 10 kohaselt säilitab PRIA esitatud taotlusi ja nendes esitatud andmeid tõendavaid dokumente kümme aastat arvates toetuse maksmisest.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse maaeluministri 16. märtsi 2021. a määruse nr 30 „2021. aastal antava kalamajandusliku riigiabi, kalamajandusliku vähese tähtsusega abi ja muu kalamajandusliku abi liigid“ muutmine. Muudatuse kohaselt lisatakse 2021. aastal antava kalamajandusliku riigiabi, kalamajandusliku vähese tähtsusega abi ja muu kalamajandusliku abi liikide raames antavate toetuste nimekirja COVID-19 puhangust tingitud erakorraline toetus kalapüügitoodete töötlemise tegelevale ettevõtjale.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks järgmised EL-i õigusaktid:

- Euroopa Komisjoni teatis „Riigiabi ajutine raamistik majanduse toetamiseks praeguse COVID-19 puhangu kontekstis“ (ELT C 91 I, 20.03.2020, lk 1–9);
- komisjoni määrus (EL) nr 717/2014, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes kalandus- ja vesiviljelussektoris (ELT L 190, 28.06.2014, lk 45–54).

4. Määruse mõjud

Määruse jõustumine võimaldab anda erakorralist toetust kalapüügitoodete töötlemisega tegelevatele ettevõtjatele, et leevendada COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse leviku tõkestamiseks rakendatud meetmete negatiivset majanduslikku mõju, toetada ettevõtete elujõulisust ning hoida ära toidukadu. Euroopa roheline kokkuleppe keskmes olev strateegia „Talust taldrikule“, mis pöörab tähelepanu sobiliku toidusüsteemi ülesehitamisel tarbijatele, kliimale ja keskkonnale, peab muu hulgas üheks lahendamist vajavaks küsimuseks toidu raiskamise vähendamist. Toidu ülejääkidega tegelemisel on eelistatumad valikud hierarhiliselt järgmised: 1) toiduülejääkide tekkimise vältimine, 2) puudust kannatavate inimeste toitmine heategevuse vahendusel, 3) loomade toitmine, 4) kasutamine tööstuses. Kõige vähem eelistatud võimalus on toidu saatmine prügilasse. ÜRO säästva arengu eesmärgid innustavad, et iga riik peab 2030. aastaks vähendama toidujätmeid poole võrra.

Määruse sihtrühm ja kasusaajad on ettevõtjad, kes tegelevad äriregistri andmete kohaselt kala, vähilaadsete ja limuste töötlemise ja säilitamisega (EMTAK-i jao C alajagu 10201), kellel on toiduseaduse alusel antud tegevusluba kala käitlemise valdkonnas, kes on saanud olulise osa sissetulekust välisturgudelt ning kes on EL-i päritolu toiduks kõlbliku, ent realiseerimata jäänud ahvenafilee laovaru tasuta üle andnud. Eelnõu ettevalmistamise seisuga on selliseid ettevõtjaid üheksa. Määruse kohaselt saab laiemalt kasu kogu ühiskond, kuna ei teki toidu raiskamist ning kaudselt ka inimesed, kes on sattunud sihtgruppi tasuta üle antud ahvenafilee tarbijateks.

COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse puhangust tingitud olukorra tõttu kandsid kalapüügitoodete töötlemisega tegelevad ettevõtjad 2020. ja 2021. aastal kahju, mida erakorraline toetus võimaldab vähendada. COVID-19 piirangud teistes EL-i liikmesriikides ja Šveitsis on oluliselt mõjutanud inimeste tarbimisharjumusi, järsult on vähenenud restoranide ja toitlustusasutuste külastamine, mistõttu sihtturgude laovarud on kasvanud. Selle tulemusel on kala eksport ja realiseerimine muutunud ettevõtjatele keeruliseks. Kalaliigi valik on tehtud Eesti Kalaliidu ettepanekut arvestades. Erakorralise toetusega hüvitatakse turutõrke tõttu tasuta üle antud EL-i päritolu toiduks kõlbliku külmutatud ahvenafilee omahinnast kuni 70%. Kuna toetuse taotlemine on kavandatud 2021. aasta sügisesse, siis jääb kalapüügitoodete töötlemisega tegelevatele ettevõtjatele sügiseni motivatsioon teha jõupingutusi müügivõimaluste leidmiseks, kuna sellisel juhul on võimalik saada kõrgemat hinda kui kala tasuta üleandmise korral. 300 tonni laovaru tarbitaks Eesti kaitse-, haridus-, kinnipidamis-, tervishoiu-, sotsiaalabi- või hoolekandesüsteemi asutuses või selliste sihtasutuste või mittetulundusühingute abil, kelle põhikirjas sätestatud eesmärk on Eestis kodanikuühiskonna edendamine tasuta toiduabi organiseerimise kaudu, arvestuslikult 5 kuu jooksul, kui tarnegraafik ja logistika enne omavahel kokku lepitakse.

Määrusel on positiivne sotsiaalne ja majanduslik mõju ning mõju regionaalarengule, mõningal määral ka riigi julgeolekule kohaliku toiduga varustatuse jätkumise tagamise kaudu. COVID-19 pandeemia on avaldanud äkilist ettenägematut olulist majanduslikku mõju kalapüügi- ja vesiviljelustoodete töötlemisele, mis võib tegevuse muuta kahjumlikuks: ootamatud muutused paljudel turgudel ühel ajal, takistused tarneahelates, üldine nõudluse järsk langus, hinnamuutused. Ettevõtted, kus tegeletakse ahvena ja ahvenafilee töötlemisega, paiknevad peamiselt Pärnumaal ja Peipsi järve ääres. Võimalikud kaudsed kasusaajad määruse mõistes võiksid olla Eesti kaitse-, haridus-, kinnipidamis-, tervishoiu-, sotsiaalabi- või hoolekandesüsteemis nende toitlustust korraldav ettevõtja ning sihtasutused või mittetulundusühingud, kelle põhikirjas sätestatud eesmärk on Eestis kodanikuühiskonna edendamine tasuta toiduabi organiseerimise kaudu, kellele laovaru tasuta jagatakse, paiknevad üle Eesti. Peab siiski arvestama, et kaudselt saab kasu kogu ühiskond, kuna tekib vähem toidu raiskamist ja ennekõike inimesed, kes läbi erinevate asutuste saavad tasuta üle antud ahvena fileed tarbida. Eestis vajab toiduabi igal nädalal 10 000 – 15 000 inimest. Määruse kohaselt antava toetusega toetatakse ettevõtjate võimekust ületada majandusraskused ja jätkata oma tegevusega, pakkuda kalatooteid, sissetulekut ja töökohti maapiirkondades ning võimaluse korral oma toodangut taas eksportida. Toetus on erakorraline lühiajaline leevendusmeede.

Mõju riigiasutuste töökorraldusele on väike. Määruse rakendamisega kaasneb PRIA-le lühiajaline lisakoormus toetuse taotluse vormi väljatöötamisel, toetuse taotluste menetlemisel ja kontrollimisel, mis ei ületa PRIA võimekuse piire. Samas võib see nõuda täiendavaid lisaressursse, kuna meede on erakorraline. Kuna toetust makstakse üksnes 2021. aastal üle antud laovaru kohta, siis saab PRIA organisatsioonisisese töökorralduses arvestada asjaoluga, et see meede on lühiajaline. PRIA-l tuleb vajadusel teha taotleja laovaru inventuur.

Määrusel puudub oluline mõju riigi välissuhetele, kohaliku omavalitsuse korraldusele ning elu- ja looduskeskkonnale. Eelnimetatud mõju ulatus, sagedus ja ebasoovitava mõju avaldumise risk on väike.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

14. aprillil 2021. aastal vastu võetud ja seejärel jõustunud Vabariigi Valitsuse algatatud riigi 2021. aasta lisaeelarve seaduse § 1 osas 6 on Vabariigi Valitsuse reserves Maaeluministeeriumile ette nähtud 1 821 000 eurot Eesti kalamajandussektori toetamiseks kala turustamisega tekkinud raskustest tingitud kahjude hüvitamiseks seoses COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse levikuga.

Maaeluministerium taotleb Vabariigi Valitsuse reservist kokku 1 820 700 eurot, millest makstakse erakorralise toetusena ettevõtjatele kuni 1 785 000 eurot ning eraldatakse PRIA-le menetluskuludeks kuni 35 700 eurot. Määruse rakendamine on seotud põllumajanduse ja kalanduse tulemusvaldkonna kalanduse programmiga. Taotlus ja eelnõu pälvisid Vabariigi Valitsus toetuse 9. septembril 2021.a.

Täpsemalt on hüvitamiseks kuluv eelarve lahti kirjutatud eelnõu § 5 selgitavas osas. Rahastamiseks ettenähtud vahendite kasutamiseks võib võtta kohustusi, sealhulgas sõlmida lepinguid ja teha otsuseid, kuni 31. detsembrini 2021. Väljamakseid on lubatud teha ka pärast nimetatud kuupäeva. Määruse rakendamisega kaasnev tulu on kaudne, säästetakse ligi 300 tonni toidu tootmiseks kulutatud ressursi, vältides toidu raiskamist.

6. Määruse jõustumine

Eelnõu jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse väljatöötamisel on arvestatud kalatöötlemisettevõtjaid esindava erialaliidu Eesti Kalaliit, PRIA ja Rahandusministeeriumi arvamustega. Määruse eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ning e-posti teel arvamuse esitamiseks PRIA-le ja PTA-le. Rahandusministeerium, PRIA ja Eesti Kalaliit esitasid eelnõu kohta ettepanekud, millega arvestamise kooskõlastustabel on vormistatud seletuskirja lisana.

(allkirjastatud digitaalselt)

Tiina Saron

Kantsler